

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige družbe sv. Mohorja za 1. 1897.

Vsakega zavednega Slovence mora v srcu veseliti napredek v družbenih knjigah, ki se nam kaže od leta do leta. Knjige izhajajo nekaj let sèm po vsebini in obliki tako dovršene, da ima kritika lahko delo; k večjemu le vspodbuja. Celó novih potov ne more lahko kazati, ker so knjige pripravne za razne stanove in sloje našega naroda, kakor za gospodo, tako še posebej za kmeta.

Letos je izšlo šestero knjig. Kar je posebno hvalevredno, je to, da je povestni leposlovni del s povestjo „Boj za pravico“ zastopan prav častno.

1. *Zgodbe sv. pisma. Slovencem priredil in razložil dr. Frančišek Lampe 4. sn. 4°. Str. 353 do 480.* Ta snopič nam kaže zadnjo dobo Sodikov in potem vso Davidovo zgodovino. Naposled podaje 10 prvih psalmov, iz česar sklepamo, da nam 5. snopič prinese še druge psalme. Knjiga ima mnogo lepih podob, ki jo delajo prijetno. — Zaradi zveze, v kateri je knjiga z našim uredništvom, je ne ocenjamo natančneje, ampak le želimo, da bi Slovenci ta snopič kakor druge skrbno hranili in pridno brali.

2. Zaradi zanimanja, katero imamo za leposlovno knjigo, ocenjamo takoj na tem mestu letošnjo večjo povest:

Boj za pravico. Povest. Spisal Fr. J. Milovršnik. „Slovenskih Večernic“ 50. zvezek. 8°. Strani 192 Povest dela čast petdesetletnici — ako smemo tako reči — naših Večernic. Povest ustreza umetnostno in нравno svojemu namenu. Naslov se vjema z vsebino. Vse dejanje je res boj za pravico in sicer obeh zakonskih: pismonoše Janeza in njegove žene Roze s krutim posestnikom in odiralcem Grčarjem. Dolgo časa ju Grčar, ki je dosegel z zvijačo tudi župansko čast, zatira; niti goljufija, niti tatvina mu ni preslaba, da pahne oba v najhujšo nesrečo, zapor; skoro hočejo oba obsoditi v ječo zaradi velike tatvine: toda naposled se le pokaže, da je Grčar hudo-delec, a oba zakonska sta nedolžna. Zopet dobi Roza svoje očetovsko imetje, katero je bil ugrabil Grčar, Grčarja pa zadene dobro zaslužena kazen, desetletna ječa.

Povesti se vidi vseskozi, da ni pisana „tje v en dan“, marveč je globoko in umno preiščena. Tvarina ni nikako igranje z izmišljenimi dogodki, marveč dogodki so dobro utemeljeni. Tudi značaji so narisani dosledno. Grčar je pač nekaka izjema med našim ljudstvom, toda žal, da so take izjeme čim dalje pogostnejše, odkar izgublja pri našem narodu svojo moč vera, a jo pridobiva denar in

brezobzirno postopanje nekaterikov. Pisatelj je dobro poučen o vseh razmerah, v katerih se gibljejo njegovi junaki. Ob jednom pa je pojasnil vsako stvar tako, da je umevna preprostemu bralcu. Trdna нравnost in vernost, ljubezen do kreposti preveva ves umotvor. V celoti in večini je tudi oblika dobra in prijetna. Omeniti bi utegnili, da bi se bila karakteristika v pogovorih dala še določneje izvesti in jezik bi se bil dal očistiti takega nemčevanja, kakoršno je v besedah: dopadati, doprinesti hudobijo, podati se (sich begeben), začudjeno (verwundert). A v obče moramo le častitati odboru, da je pridobil vrlo moč za družbo in naše slovstvo. Da bi nam še mnogo napisal gospod Milovršnik!

Sv.

Iz luči in teme. Zložil E. Gangl. Tiskal in založil Rudolf Milic 8°. Str. 102. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld. — Lična knjižica je pred mano. V njej so zbrani udje razmetanega poeta; zbrani so, rekli bi, koščki srca, in ti združeni v jedno celoto nam slikajo jasno očeta teh duševnih otročičev, določno njegovo srce in tudi njegovo mišljenje. Lahko rečemo: „Kdor pozna le-te, pozna mu glavo in srce.“

Kake glave, kakih nazorov je pesnik Gangl? V uvodni pesmi nam odgovarja:

Kakor cvet spomladi se razvija,
V duši se razvijaj poezija,
Poezija sveta — kakor Ti!

Ko je napisal to pesem na čelo svoji zbirki, priznal je javno, da ni učenec tistih estetikov, ki tudi v umetnost uvajajo sicer sam zase resnični modroslovski rek: Kar je, kar biva, to je lepo in dobro. Vsled tega imenujejo in imajo grde, нравnemu redu nasprotujoče umotvore lepimi. — (Cf. Krug. Aesthetik § 8, Kant, Kritik der aesthetischen Urtheilskraft.) Torej teh in takih estetikov učenec Gangl ni! In to mora vsak z versko-nravnega in vzgojeslovnega stališča odobravati in hvalliti. To je priznal celó znani neznanec, kritik C. G., kateri z nekakim ironičnim nasmihanjem hvali moralnost Ganglovih pesmij. Pravi: Najprimernejše darilce so dobro odgojenim devojkam! Ergo!?

Pesmij Gangl ni kar nič urejal po vsebini. Lahko bi jih bil zbral v razne skupine ljubavnih, planinskih, vinskih etc. pesmij. Toda tega ni storil. Prav je tako. Njegove pesmi so podoba življenja. Danes sedimo ob čaši zlatega vina, jutri preiščlja človek nesrečo, ki ga preganja in lovi; danes se meni s pisano cvetko, jutri zahrepeni po vzorni mladenki; danes se zgraža nad stradanjem in bedo, jutri se čudi bogastvu in razkošju; danes je doma ves srečen na domačem vrtu, jutri že pozdravlja